

(Részlet a regény „A melancholia is kitörhet az emberből mint a láva” című fejezetéből.)

Kilenc óra ötven. Az ankersgadeni express éjfél után öt perccel indul. Jegy nélkül fog felszállni a vonatba s a kalauz előtt úgy tesz majd, mintha pár perccel azelőtt elvesztette volna a jegyét. Bement a vendéglőbe, ahol egy szerelmes pár üdögélt. Szólt a rádió. Berlini műsor. Strauss Richárd: Ariadne Naxoson. Kedvére volt, hogy nincs egyedül, s hogy szól a rádió. Vacsorát rendelt s közben teljesen nyugodtan játszotta meg szerepét. Akárhogy is undorodott az evéstől, mimelte az olyan embert, aki feltűnően jó étvággal eszik. Gyúrte magába a pecsenyét, elkinlódott a sajttal és feketekávéval tíz óra ötvenötig. Akkor fizetett, majd gyors léptekkel elindult a városba. Három és fél kilométerhez harmincöt perc kell, ahhoz hozzá kell adni még tízet ettől a kocsmától a Vilinszk villanegyedig, onnan hét perc a pályaudvar, ami azt jelenti, hogy a pályaudvar közvetlen közelében lesz éjfél körül, tizenkettőkor pedig az ankersgadeni gyors már befut, eszerint ő a várótermen keresztül azonnal beszállhat a vonatba. Michelson asszony silhuetttje, ahogy az a lépcsőn lassan ment lefelé, sehogy se akart elhalványodni. Talán hibát követett el, hogy nem nyitott néki ajtót. Most minden lépéssel mely közelebb vitte Blitvanenhez, erősebben hallatszott az üvöltözés a városból. A bernátrendi kolostor mögött a ködös égre világosan rajzolódott ki a tűzvész óriási legyezője. A Blitva hídjai a Waldemaras-mező felől végeláthatatlan fekete tömegek vonultak.

— Ég a „Blitvanen Tigdende”! Beauregard ura forralja azon a tűzön az ő „potage blathouanien”-jét! Jól megfőzni azt az a beauregardi úr!

A Knutson Jarl Blitvánia választófejedelme-körúton hatalmas tüntető felvonulás. A Waldemaras-mezőről térnek vissza, ahol a Blitván Szabadság Bárdjának emlékműve előtt égették el a blatviai zászlót. Végeláthatatlan izgatott tömeg zászlókkal, fáklyákkal, ru-

dakra tűzött felírásokkal, dobokkal és trombitákkal s a menet előtt katonazene mellett új kék uniformisban egy gyalogos L. O. R. R. R. különítmény s fényere csutakolt fehér kancákon egy L. O. R. R. R. század haladt. Szakadatlanul szólt a dob és a csinadratta, a fáklyák kormosan füstöltek s ez az egyveleg blitvai ködből és pálinkából, az esztelen csordának ez az ügyesen kanalizált orrszarvú-butasága, a közlekedési rendőrségi rendek, blitvinizmusnak, balalajjának, háromszínű romantikus mámornak ez a hazug keveréke, ez a tudatos félrevezetésből és zavaros igazságokból táplálkozó tömegcsalás, a gyűlöletnek és írástudatlan rövidlító gonoszságnak ez a véres kotyvaléka, vak utcai szenvedélyeknek és jól álcázott érdekeknek ez a felkavart eleme hömpölygött itt Nielsen előtt pokoli zuhatagként, mely, veszedelmesen és falánkul tör előre, és ő, a faszor árnyékában állva, érezte ahogy ömlik a kénköves lava, mely őt minden másodpercben elnyelheti. Jól érezte magát a halálhoz ilyen közel. Nielsen e percben, ebben az áradatban, teljes erővel úszott, hogy megtalálja sajátmagát!

A Nielsen háta mögött a Knutson körút gypén blitvai történelmi nagyságok márványmellszobrainak egész sora állt, nagyrészt idegen, császári kegyben álló uraké, akiknek mindegyike negyvenezernél több blitván jobbágyot birtokolt s most a Blitván Köztársaság szabad fővárosában ott állnak ők a blitván ősi dicsőség és nagyság bizonyítékaként! Blitvai nagypark mellszobrai, akik bujáságban, öldösték betegségekbe haltak bele, akik parázna részegségükben éldösték egymást, akiket bolondokházába és kolostorokba zártak, azok a kurland lovászok, akinek az volt egyetlen ideálja hogy a császári hun-rossiai Sankt-Paulsburg valamelyik katonai parádéján jelen lehessenek, azok az arisztokrata uraságok évszázadokon keresztül huzatták deresre és botoztatták a maguk jobbágy népét, vágatták ki a nemi szerveit, fülét, nyelvét, lófarkához kötötték a nyomorultját, lötték a vadat és blitvai lányokat erőszakoltak meg, ma pedig a blitvai egyetemen róluk írnak tudós disszertációkat és tartanak előadásokat, merthogy Diderot valamelyik leveléből az tűnik ki, miszerint Diderot Blitvát kultúrországnak tartotta. „Blitva már Diderot idejében az európai civilizáció magaslatán állt” — így írják most az egyetemi dolgozatokban s ma, Barutanszki ezredes korában, az a blitván jobbágyfajta urainak márványmásai tövében üvöltve helyesel egy zsarnok szörnyetegnek és az ő számítása válik be azzal, hogy ők blatviai zászlókat égetnek el!

— Le a blatviai hóhérokkal! Abzug Blatvia! Üzenjünk hadat Blatviának! Éljen Blitva, a mi régi történelmi fejedelemségünk! Éljenek a blitvai korona országai! Éljen Barutanszki, Blitva dik-tátora! Éljen a mi dicső Rajevszki Románunk! Le a gyilkosokkal!

**Halál a gyilkosokra! Le az alkotmánnyal! Éljen a köztársaság
elnöke Barutanszki Krisztián! Éljen!**

— Az ember egészben véve tehetetlen az élet kaotikus jelen-
ségeivel szemben! A káosz valójában, egy bizonyos pontból nézve,
nevetséges, s az a pont nem is kell, hogy magasan álljon, ha csak
három intellektuális milliméterrel van a káosz felett, a káosz nevet-
séges, igen, épenséggel fertelmes! A káoszt le kell győzni! A káosz-
szal az embernek szembe kell magát szegeznie a saját élete árán!
Mit jelentenek ezek az emberevő-urak az ő zászlóikkal és rezes-
bandáikkal? Sárnak, butaságnak, szélnek és kormos fáklyafüstnek
ez a keveréke deliriumban üvöltő, magukból kivetkőzött részeg,
bőszült banyák, minden második egy Michelson Karin! Knutson
Olafot megölték, kihajították az ablakon s most üvöltenek a holt-
teste felett, mint az emberevők és blatviai zászlókat égetnek el! Jól
mondta Marx, hogy a szégyenérzet (egy nép szégyenérzete) nem
más mint magábafojtott harag. S ha egy nép magát valóban szé-
gyelni tudná maga miatt, akkor oroszlánhoz volna hasonló, mely
gőrcsösen megfeszülve ugrásra készül. De ezek az urak, ezek a de-
mokratikus L. O. R. R. R. tömegek nem ismerik a szégyennek ezt
az érzést a saját blitvai gyalázatuk felett, mert őket oroszlánugra-
sok nem vonzzák! Kuttyák ezek! Blitvaszerető hazafiak! Aki nin-
csen velük blitvaszerető hazafiként úgy ahogy azt ők előírják és
ahogy az nekik tetszik, az törődjék bele, hogy az ablakon fogják
kihajítani!

Talpra Blitva-a, nem halt meg mé-ég
Ősapaink lel-ke-e...

gyújtott rá a nótára a blitvaszeretők tömege s Niels Nielsen levette
kalapját s úgy állt ott hajadonfőtt míg az utolsó strófa is elhang-
zott.

— Éljen Blitva diktátora, Barutanszki ezredes! Éljen! Halál a
gyilkosokra! Abzug Blatvia! Le ve-le!

A Skripnik utca sarkán taxiba ült és azt mondta, hajts on a
pályaudvarra. Az autó végigszáguldott a rosszul világított Skripnik
utcán. Nielsen felpillantott Michelson Karin lakására, Skripnik utca
27. első emelet. Valamennyi ablak világos volt. Michelson Karinnak
vendégei vannak! Minden ablak világos nála! Mit is akart az a nő?
Nielsennek ez a felvonulás több mint kilenc percét vette el. Most
pontosan éjfél volt. Éjfél után három perccel lépett be a régies pá-
lyaudvari épületbe, melynek kis előcsarnokában a pénztárak olya-
nok voltak, mint nagyvárosok lóversenypályáin a totalizátorok tá-
blái. Üvegnégyszögek számokkal. Vörös számok. Fekete számok.
Felírások. Rekeszek. Arcok a rekeszek mögött...

Az előcsarnokban nem voltak sokan, de mégis elég nagy volt a forgalom. Zörgő talicskák csirkeketrecekkel, női kalapskatulyák, bőröndök, egy dominikánus, néhány lovassági tiszt...

A nagy pályaudvari óra lapjára pillantott, tizenkét óra három perc...

— Még két perc időm van, — gondolta Nielsen. — Jobb lesz, ha rendszeren jegyet váltok, mint más rendszeres utas, az kevésbé feltűnő!

— Ankersgadenig, első osztály, kérem!

— Kérem! Tessék!

Az üveg mögötti személy rá se nézett.

A bélyegző lecsap, fémpénz csörren a pénztár üveglapján, Nielsen mögött még néhány utas újságpapírba tekert csomagokkal, semmi szokatlan.

— Megérkezett már az ankersgadeni gyors?

— Nem, kérem! Az ankersgadeni gyorsnak negyvenhárom perc késése van... Tovább! Kérem!...

Tervében megzavarva Niels Nielsen egy másodpercre megáll, majd gyors léptekkel, lehajtott fejjel elindul az állomáselőtti térre. A szél himbálta a nagy utcai lámpákat és a tárgyak és a fiakerek árnyékai úgy imbolyogtak mint a részegek. Mint fárosz állt a ködben, a tér közepén a bronz Flaming-Sandersen, sárban és lovak húgytócsájának kellős közepén, mozdulatlanul, felemelt jobbjaival, mintha egy fiakert akarna megállítani. Még negyvennégy perc! Egy dolog kétségtelen: itt az állomás előtt ezen a néptelen téren nem maradhat... Osztónyszerűen folytatta útját a Pályaudvar-út fasora felé, s a fasor és a Flaming-Sandersen térnek mindjárt a sarkán egy kis kertben ott a „Kioszk” kávéház.

A kávéházból harmónikaszó hallatszott, matrózok itták le ott magukat a harmónika muzsikája mellett s a harmónikás, maga is részegen, matrósapkával a fején, sikamlós matrózkuplékat énekelt önmagát kísérve a harmónikáján.

Hogy kikötött a hajó,
 Babám kezét szorongattam,
 De a babám, bölcs tyúkocska
 Szeretné hogy másutt nyomjam...
 Ugyan hol is, ugyan mért is?

A füstös és hangos tömegen, a pincérek közt, akik, az üveg palinkát vitték a matrózoknak és sört szolgáltak fel rúmmal a részeg cimboráknak, a túlszűfolt kis helyiség zagyva kavarodásában,

ahol az ezüstedényekkel és teáskannákkal díszített márványkassza előtt (két, gúlába rakott kockacukorral teli sárgaréz aufzac és üveg-liliomokba tűzött rózsaszín papírrózsák között) egy öreg, vöröshajú nőszemély ült, Niels Nielsen keresztültörte magát a telefonkabin üvegajtájáig s behúzza azt maga mögött. Elhatározta, hogy mégis csak felhívja Michelson asszonyt, s megkérdi tőle, mit akart neki mondani? Talán fontos!

— 32-31, kérem!

— 32-31 — ismételte meg egy női hang a központból s egy másodperc múlva hallatszott, hogy kapcsolta. A készülék a másik oldalon meglehetősen sokáig csengett.

— Senki se jelentkezik! Az ördögbe is, mikor három perccel előbb még az egész lakás ki volt világítva!

— Halló — jelentkezett a kagylóban egy érdes basszus.

— Halló, Michelsonné lakása?

— Igen, kit tetszik hívni?

— A generálisné kérem!

— A generálisné halott.

— Hogy-hogy?

— A generálisné felakasztotta magát. Éppen most visszük a halottasházba.

— Ki maga?

— A „Miserere” temetkezési vállalat embere!

Hogy kikötött a hajó,

Matróz kezét szorongattam,

De a matróz szoknyavadász,

Neki kedve másra szottyán...

Ugyan mire, ugyan mért is?

— Bravó, bravissimo, hogy volt, hogy volt, hogy volt — üvölti a kávéház, szól a harmónika, gajdólnak a matrózok, a zöld posztón a billiárdgolyók egymáshoz ütődnek, villódnak az égő puncs lángnyelvecskéi az ezüst tálcákon és a kékes lángok a meg-meghimbálódzó kerek rumoscsészében, ahogy a pincér viszi, olyanok mint mécsesek a sírokon s Nielsen áthalad a kávéházon, keresztülfurakodik a részeg és hangos emberek között és sejtelve sincs, mi fog vele történni a következő percekben... Az ankersgadeni gyorsnak negyvenhárom perc késése van...

— Ha leülnék a szomszéd szobában, — gondolta ebben a percben és átvágva magát a tömegben a billiárdozók mellett, amint azok épen pasztelkkék krétával dörzsölték a billiárdbotjaikat, szétvonta

a sötétvörös függönyt, mely a szomszédaszobát választotta el a kávéháztól mint olyan helyiséget, mely szeparéként szolgál. A szobában, melynek világos zöld falain aranykeretes alpesi tájképek függtek a kerek márványasztalok felett, senki. A szobának két kijárata volt. Az egyik a kávéház folyósójára nyílt, ahonnan a pissoirból behallatszott a részeg matrózok lármája, a másik üveges ajtó az utcára nyílt. A szobát egy függőlámpa sötétkék fénye világította meg, mert az kék selyempapirba volt burkolva egy nemrég megtartott multság óta, ami abból is látszott, hogy még nem szedték le a girlandokat, se a tarka szerpentineket, melyek mint valami baldachin ékesítették a mennyezetet. A jobboldali márványasztalon üveg Jamaika rum, a hamutartón egy szivar füstöl és a poharakról az üveg mellett, meg az égő szivarról és a két személy számára felszolgált el nem fogyasztott feketekávéról ítélve minden valószínűség szerint szerelmes pár ült az asztalnál, mely egy percre félrevonult a mellékhelyiségekbe. Nielsen leült a másik asztalhoz, az ajtó vörös függönyétől balra. Sokáig semmiféle kiszolgáló személy se jelentkezett s az az idióta ott a kávéházban a függöny mögött már harmincharmadszor mekegte el mindig újra a rikácsoló harmónikához:

Hogy kikötött a hajó,
Matróz kezét szorongattam,
De a matróz, a vén főka,
Velem táncot ágyban ropna...
Ugyan mért is, ugyan hogy is?

amikor a pissoirhoz vezető ajtóban megjelent Georgis. Széles, részeg lendülettel csapta be Georgis azt a бүдös árnyékszékajtót maga mögött s Nilsennek abban a percben olyannak tűnt a puffedt-képű nagy darab ember mint valami félszemű szörnyeteg. A bal szeme alatt Georgis zsebkezdőjével véresre dörzsölte azt a bizonyos égési sebet; melancholikus részegségében, fel-felbőfögvé, kábultan a saját sötét rosszkedvétől, hogy az este ostobán annyi fontos dolgot rontott el, Georgis őrnagy valóban részeg kyklopszhoz volt hasonló, aki félvakon támolyog a pissoir és a matrózok barlangja között mint valami vaddisznó és rőfög, káromkodik és dühös orrszarvúként morog. Nielsen abban a szempillantásban felállt, hogy a vörös függöny mögé ugorjon, de már késő volt. Georgis a dresszirozott kutya rendkívüli szimatával ismerte meg.

— Merre, merre, doktor úr — szólalt meg Georgis az örömszokatlan mellékszöngéjével hangjában Nielsen felé lépve, miközben jobbkezevel a nadrágja hátsó zsebhez nyúlt, hogy kihúzza revolverét.

Most nem volt idő a gondolkozásra. Abban a szempillantásban, mintha csak gondosan kieszelt terv szerint tenné, Nielsen a Jamaika rumos üveggel olyan erővel sujtotta fejbe Georgist, hogy csak azt érezte, mint vág bele a Jamaika rum flaskójának zöld üvege a véres masszába, mely a bestiális ütés alatt minden ellenállás nélkül mállott szét és az asztal alá zuhant, mintha valaki egy nagy köcsög véres lekvárt hajított volna el emberfeletti dühvel, úgyhogy a véres hústömeg összecsukszott a fal tövében s úgy pottyant a köpöcsésze mellé mint valami holt tárgy. Abban a pillanatban Niels Nielsen érezte, hogy ül el egy csapásra a lárma a kávéházban s az azt követő részeg, izgatott hangzavarban, a székek tologatása közben az üvegajtón át kinn termett az utcán. Két ugrással kijutott a kávéház előtti kis kertből s azután a gyalogjárón tökéletesen nyugodt léptekkel, zsebretett kezekkel haladt a fason végig a pályaudvar felé.

Mikor a Flaming-Sandersen szobrához ért, hallotta ahogy az emberek a Pályaudvar út sarka mögött kiáltoznak: rendőr! rendőr! Hangok a ködben. Egy fiáker gebéjének patkója csattog a gránittal kövezett úton. Egy autó túlköl...

— Mi az, mi történt? — kiabált valaki Nielsennel ellenkező irányban a Pályaudvar út felé futva...

— Matrózok verekedtek össze a „Kioszk”-ban — hallatszott a ködből egy járókelő felelete.

— Azok az átkozott matrózok! Nem mulik el nap anélkül, hogy ott vér ne folyna! Én megtiltanám annak a bandának, hogy így vedeljen...

Tizenkét óra tizenhét percet mutatott a pályaudvar órájának megvilágított lapja. Ami azt jelenti: harmincegy perc az ankersgadeni gyors érkezéséig s aztán legalább még öt percig áll, vagyis harminchat perc...

Nyugodtan, hideg vérrel és koncentráltan lépett Niels Nielsen a blitvaneni pályaudvar előcsarnokába és folytatta útját az elsőosztályú váróterem felé. Őt magát is meglepte, hogy amikor az ajtónál odanyujtotta a vasutasnak a jegyet, hogy átlukassza, milyen tökéletesen nyugodt volt a keze. Érezte a puha szarvasbőr alatt, ahogy minden egyes ujjá a keztyűben, mindegyik külön-külön a maga szarvasbőr tokjában érzi, mennyire fontos hogy nyugodt legyen és ne moccanjon, mert, most veszélyes játék kezdődik. A fejéért. Blitvárért. A váróteremben öt-hat utas. Két-három kurlandi hölgy. Sehol egyetlen ismerős arc. Nielsen beleült egy párnázott karosszékre és úgy ült mozdulatlanul az ankerskadeni gyors érkezéséig. Ő most Jakobsen Harald gyógyszerész Ankersgadenből, Barutanszki ezredes utca 3. Csak egyre nem tudott sehogy se visszaemlékezni: mikor és hol dobta el a Jamaika rumos üveg nyakát,

mely a kezében maradt? Mikor dobta el az üvegdarabot, még a kávéházban-e vagy az utcán?

A pályaudvarnak a váróterem előtti sánpárján egy régimódi mozdonyt tolattak s az olyan volt, mintha fel alá sétálna az üvegajtó előtt, csúfondárosan nevetgélve: hó-ho, hó-ho, hó-ho, hó-ho...

— Ugyan kin csúfolódik az az ócska masina? — gondolta Nielsen a nagy óra másodpercmutatóját nézve, ahogy az idegesen forog ott abban a zárt körben... tíz, húsz, harminc, hatvan, tíz, húsz, harminc...

Minden incidens nélkül érkezett meg Nielsen Ankersgadenbe reggel három óra hét perckor s néhány perccel azután a kurlandi szabad kikötőben felszállt a „Möve” nevű svéd-kurland hajóra, mely megvárta az ankersgadeni gyors csatlakozását a wyborgeni hajózás normális menetrendje szerint. Szabad volt.

(Horvátból fordította S. I.)